

นเรศวรนิพนธ์:

การเมือง อุตสาหกรรม และประวัติศาสตร์เรื่องแต่ง

www.matichonbook.com

www.matichonbook.com

นเรศวรนิพนธ์:
การเมือง อุตสาหกรรม และประวัติศาสตร์เรื่องแต่ง

ปิยวัฒน์ สีแดงสุก

www.matichonbook.com

ราคา 350 บาท

ฉบับพิเศษ

ศิลปวัฒนธรรม

นเรศวรนิพนธ์:

การเมือง อนุสาวรีย์ และประวัติศาสตร์เรื่องแต่ง
• ปิยวัฒน์ สีแดงสูง

พิมพ์ครั้งแรก : มีนาคม 2566

ราคา 350 บาท

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

ปิยวัฒน์ สีแดงสูง.

นเรศวรนิพนธ์:

การเมือง อนุสาวรีย์ และประวัติศาสตร์เรื่องแต่ง.

กรุงเทพฯ : มติชน, 2566. 384 หน้า.

1. นเรศวรมหาราช, สมเด็จพระ, 2098-2148.

I. ชื่อเรื่อง.

923.1593

ISBN 978 - 974 - 02 - 1829 - 6

สำนักพิมพ์มติชน | www.matichonbook.com

- ที่ปรึกษาสำนักพิมพ์ : อภิชัย คคะนาท, สุพจน์ แจ่มเร็ว, นงนุช สิงหเดชะ, จุฑิตน์ ทิมวัฒน์
- ผู้จัดการสำนักพิมพ์ : มณฑล ปรากฏเกียรติ
- รองผู้จัดการสำนักพิมพ์ : สุภชัย สุชาติสุอารมรม, ปรากฏพร ประเสริฐโสภา
- บรรณาธิการบริหาร : สุลักษณ์ บุญปาน
- หัวหน้ากองบรรณาธิการ : ปกรณ์เกียรติ ตีโรจนวานิช
- พิสูจน์อักษร : ทิพนันลิน อินทรหอม
- ศิลปกรรม : นุสรา สมบุญรัตน์
- ออกแบบปก : กิตติพล สวัสดิคานนท์
- ประชาสัมพันธ์และการตลาด : ศิริณญา สุวรรณโค, กฤษณ์ณรงค์ บัวใหญ่, ณัชชา เขียวกล

จัดทำโดย : บริษัทมติชน จำกัด (มหาชน) 12 ถนนเทศบาลนฤมาล

ประชาชนิเวณศน์ 1 เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

โทรศัพท์ 0-2580-0021 ต่อ 1235

พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์มติชน 12 ถนนเทศบาลนฤมาล ประชาชนิเวณศน์ 1

เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

โทรศัพท์ 0-2580-0021 ต่อ 2000, 2108

จัดจำหน่ายโดย : บริษัทงานดี จำกัด (ในเครือมติชน)

12 ถนนเทศบาลนฤมาล ประชาชนิเวณศน์ 1 เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

โทรศัพท์ 0-2580-0021 ต่อ 3350-3360

Matichon Publishing House a division of Matichon Public Co., Ltd.

12 Tethsabannarueman Rd., Prachanivate 1, Chatuchak,

Bangkok 10900 Thailand

f matichonbook @matichonbook

t @matichonbook matichonbooks @ matichonbook

สั่งซื้อหนังสือจำนวนมากในราคาพิเศษ
ติดต่อที่ บริษัทงานดี จำกัด
โทรศัพท์ 0-2580-0021 ต่อ 3353

MATICHON
PREMIUM
PRINT

ฝ่าย MATICHON PREMIUM PRINT

บริษัทมติชน จำกัด (มหาชน)

รับผลิตสื่อสิ่งพิมพ์ทุกประเภท

โทรศัพท์ 0-2580-0021 ต่อ 2419, 2424

email: print.matichon@gmail.com

f Matichon Premium Print

ในกรณีที่มีหนังสือมีข้อผิดพลาดจากการพิมพ์

เช่น หน้าขาดหาย หน้าซ้ำ หน้าสลับ เข้าเล่มกลับหัว

กรุณาติดต่อมาที่ email: matichonbook.sales@gmail.com

หรือ inbox: f matichonbook เพื่อขอเปลี่ยนแปลงใหม่

www.matichonbook.com

สารบัญ

นเรศวรนิพนธ์

คำนำเสนอ “พระนเรศวร” (8)

เรื่อง(อยาก)เล่า (22)

1 “ประวัติศาสตร์นิพนธ์”

ของสมเด็จพระนเรศวร ไม่ใช่

“ประวัติศาสตร์” สมเด็จพระนเรศวร 3

ก่อนเข้าสู่เรื่องที่จะเล่า 3

พระนเรศวรศึกษาในเชิงประวัติศาสตร์นิพนธ์ 9

แนวคิดและการประกอบสร้าง 17

2 จากกษัตริย์อยุธยาสู่กษัตริย์อยุธยา

ของรัตนโกสินทร์ 39

ร่องรอยเรื่องเล่าจากสมัยอยุธยา 40

การชำระพระราชพงศาวดารกับการเปลี่ยนสู่

“กษัตริย์อยุธยาของรัตนโกสินทร์” 44

ขยับขยายปริมณฑลของเรื่องเล่า

สมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ 48

3 ประวัติศาสตร์อัน “ดำรงราชานุภาพ”

เรื่องเล่าฉบับพระบิดาแห่งประวัติศาสตร์ไทย 65

เศษเสี้ยวอันหลากหลายก่อนเรื่องเล่าหลักจะปรากฏ 66

พระประวัติสมเด็จพระนเรศวรมหาราช: เรื่องเล่าหลัก

กับการรื้อฟื้นสถาบันกษัตริย์ภายใต้ระบอบใหม่ 78

“สงครามยุทธหัตถี” จากร่างแรกสู่ฉบับที่สมบูรณ์ 98

4 สอนครายุทธคดี: จากเรื่องเล่า

บนหน้ากระดาษสู่การสถาปนาอนุสาวรีย์ 127

กษัตริย์ผู้ทรงพระศกษากับทหารผู้ประจำการรถถัง 128

ปักหมุดแรก ณ พื้นที่ชนช้าง 131

วิวาทะข้ามทศวรรษว่าด้วยเจดีย์ยุทธหัตถี (อยู่ที่ไหน) 142

การประนีประนอมและการหักล้างคำอธิบายรัฐ

ที่ไม่มีวันเกิดขึ้นจริง 158

5 หลังทักษิณตกกลางสนามรบสีแดงฉาน

วีรมหาราชกับ “คอมมิวนิสต์” อธิราชศัตรู 177

พิษณุโลก: หน้าแรกในเรื่องเล่าของวีรมหาราช 178

การเดินทางที่ยังไม่ถึงจุดหมาย

กับการแย่งชิงมวลชนในภาคอีสาน 195

ชาติพันธุ์อื่นได้ร่วมเงาวีรบุรุษของชาติพันธุ์ไทย 202

เมื่อศาสนานำทางอิสรภาพใกล้ฐานที่มั่น 213

บทเพลงการเมืองกับการต่อต้านคอมมิวนิสต์ 223

6	สู่ “พื้นที่ใหม่” หลังสงครามเย็น และการผลิตซ้ำผ่านวัฒนธรรมมวลชน	253	
	โครงการใหญ่ในราชธานีแห่งที่ 2		
	ตามแนวพระราชดำริ	254	
	อิทธิปาฏิหาริย์อันบดบังมิได้ของดวงพระวิญญูญาณ		
	แบบพุทธไทย	260	
	จากนวนิยายไตรภาคของ “ทมยันตี”		
	สู่ละครทีวีภาค	273	
	ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช:		
	การฉายเรื่องเล่าหลักซ้ำ(?)บนแผ่นฟิล์ม	284	
	ณ ปลายทางสุขนาฏกรรม	295	
	7	บทสรุป(ไม่)ท้ายสุด	323
	บรรณานุกรม	330	

www.matichonbook.com

คำนำเสนอ “พระนเรศวร”

“Myth is a system of communication, that it is a message.”

“มายาคติ เป็นระบบการสื่อสาร ซึ่งก็คือ เป็น
สารสื่อความหมาย”

Roland Barthes
โรล็องด์ บาร์ตส์

www.matichonbook.com

“I believe ... that myth is more potent than history. That dreams are more powerful than facts. That hope always triumphs over experience. That laughter is the only cure for grief.”

“ผมมั่นใจ ว่า ตำนานนั้นหนักแน่นยิ่งกว่าประวัติศาสตร์ ว่า ความฝันมีพลังกว่าข้อเท็จจริง ว่า ความมุ่งมั่นปรารถนาอยู่เหนือประสบการณ์ ว่า เสียงหัวเราะนั้นเป็นไอศถยานเดียวที่รักษาความระทม”

Robert Fulghum
โรเบิร์ต ฟุลกัม

คำถามต่อนิยามประวัติศาสตร์

จริงหรือที่ภาระของการศึกษาประวัติศาสตร์ คือ “การทำ ความจริงให้ปรากฏ” ข้อกังขาต่อนิยามความหมายของแก่นวิชานี้มาจากหลายคำถามด้วยกัน ตั้งแต่ความจริงคืออะไร “ความจริง”¹ มีอยู่แล้ว เหมือนแพทย์พยายามหา *สมุฏฐาน* ของโรค หรือการที่โลกหมุนรอบดวงอาทิตย์นั้นเป็น *ความจริง* มานานนับอสงไขย นักฟิสิกส์เพียงแต่ไปพบ แล้วนำมาแปลงไขแก่ผู้คน แนวคิดที่เชื่อว่า “ความจริง”² มีอยู่เป็นเอกเทศจากการรับรู้ของเรา และนักประวัติศาสตร์เสมือนหนึ่งเป็น “ผู้แสวงสัจจะ” นี้ นักเรียนปรัชญารู้จักกันในศัพท์ว่า ‘Realism’ (สำนักคิดความจริงดำรงอยู่ หรือที่แปลกันอย่างชวนให้ขุ่นใจกันว่า ‘สัจนิยม’)

สมมุติว่าสำนักคิดนี้ชวนให้คล้อยตาม ก็มีคำถามอื่นๆ ตามมา เช่น คำถามที่อาจจะกวนอวัยวะสำหรับการเดินว่า จะรู้ความจริงไปเพื่ออะไร หรืออาจจะให้นุ่มนวลขึ้นว่า ในบรรดาความจริงอันสุดคุณา นับนั้น เรามีมาตรฐานการอะไรที่เลือกความจริงใดให้ปรากฏ

จุดหมายเริ่มแรกของงาน *นเรศวรนิพนธ์: การเมือง อนุสาวรีย์ และประวัติศาสตร์* เรื่องแต่เล่มนี้ อาจจะไม่มึเจตจำนงมุ่งทำลายความคิดความเชื่อของนิยามวิชาประวัติศาสตร์นี้ก็เป็นได้ แต่ผลการศึกษา ก็เป็นที่ประจักษ์ว่า เป็นงานที่แหวกแนวไปจาก ‘สำนักคิดความจริงดำรงอยู่’ โดยศึกษาถึงการสร้าง “ความจริง” ซึ่งก็คือกระบวนการสร้างพระนเรศวร กล่าวคือ หนังสือเล่มนี้สำรวจวิเคราะห์การสร้างภาพ การเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับพระนเรศวร จึงมีนัยให้เรามา นิยามแก่นแท้ของวิชาประวัติศาสตร์กันใหม่

กษัตริย์คนดั่ง

พระนเรศวรมิได้เป็นเพียงกษัตริย์ดังในบรรดาทำเนียบกษัตริย์ด้วยกันเท่านั้น แม้แต่ในหมู่กษัตริย์ที่ติดอันดับ ‘ท็อปเซเว่น’ ที่ได้รับคัดสรรมาสร้างเป็นอนุสาวรีย์ที่อุทยานราชภักดิ์ หัวหิน “สมเด็จพระนเรศวรมหาราช” ก็มีน้อยหน้าใครในหมู่กษัตริย์ทั้ง 7 พระองค์ที่ทั้งเป็นมหาราชบ้าง ไม่เป็นบ้าง

พลเมืองที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยและได้รับการศึกษาตั้งแต่ระดับประถมขึ้นไป พระนเรศวรเป็นบุรุษผู้ซึ่งใครๆ ต้องรู้จัก เรารู้จักเรื่องเล่าขานกันตั้งแต่เหตุการณ์ชนไก่ การทำยุทธหัตถี ปืนค่ายพม่า พระมาลาเบี่ยง หลั่งน้ำทักษิโณทก ซึ่งเหตุการณ์หลังนี้ แสนจะยิ่งใหญ่ในประวัติศาสตร์ จนพระนเรศวรสามารถได้รับฉายา “วอชิงตันแห่งไทยแลนด์” หรืออาจจะกลับกันว่า “จอร์จ วอชิงตัน คือพระนเรศวรแห่งอเมริกา” ก็ยังได้ แล้วในเมื่อสหรัฐอเมริกามี University of Washington โฉนประเทศไทยจะมีมหาวิทยาลัยนเรศวรบ้างไม่ได้เล่า

แต่เรื่องราวเหล่านี้มีความเป็นมาอย่างไร มีข้อมูลหลักฐานอะไรมารองรับ กำเนิดเริ่มต้นมาแต่ไหน ไหน คำถามเหล่านี้มิใช่เป็นคำถามของนักประวัติศาสตร์กระแสหลัก อย่างว่าจะเป็นคำถามของสาธารณชนเลย เป็นที่เข้าใจกันในหมู่ผู้ศึกษาประวัติศาสตร์อยุธยาว่า หลักฐานทางประวัติศาสตร์รวมถึงโบราณคดีที่ย้อนขึ้นไปก่อนสมัยพระนารายณ์นั้นมีอยู่เพียงพอเป็นกระสาย กรณีพระนเรศวรก็เข้าข่ายนี้ พระนเรศวรจะเป็นอย่างไร “จริงๆ” นั้น สุนทวิสัยที่จะหยั่งรู้ไม่ว่าจะเป็นหลักฐานของไทย หรือของนักวิชาการพม่า หรือของฝรั่ง ก็ล้วนแต่ไม่สู้หนักแน่น อีกทั้งเหตุการณ์แวดล้อมที่นักประวัติศาสตร์

นิยมเรียกว่า ‘บริบท’ นั้น ก็มาจากจำนวน *จิกซอร์ที่กะพร่องกะแพร่ง* จนยากที่ประกอบกันเป็นภาพขึ้นได้ หรืออย่างน้อยก็ไม่เพียงพอที่จะนำไปสู่ข้อสรุปที่พ้นจากข้อสงสัยหรือโต้แย้งได้ แต่ในผู้คนที่เติบโตและได้รับการศึกษามาในประเทศนี้ ถึง “รู้” เรื่องราวเกี่ยวกับพระนเรศวรอย่างเป็นทางการเป็นหลักเป็นฐาน (หรือเป็นตุเป็นตะ)

งานศึกษาของปียวัฒน์เล่มนี้ไม่ได้จะถกเถียงว่า ประวัติศาสตร์ฉบับไหนของพระนเรศวรถูกต้อง หรือกระทั่งว่า ฉบับไหนน่าจะมากกว่าฉบับไหน ทั้งความน่าจะเป็นไปได้ในเชิงตรรกะ หรือหลักฐานรองรับ เขาพ้นไปจากคำถามเหล่านี้ อีกทั้งไม่ตั้งข้อสงสัยถึงความสามารถของนักประวัติศาสตร์ ไม่แม้กระทั่งจะวางแนวคำถามว่า จะศึกษาอย่างไรจึงจะให้ความจริงปรากฏ

แต่เป็นการสำรวจเรื่องราวที่สร้างขึ้นให้เป็นงานประวัติศาสตร์ เขาถามด้วยคำถามชุดใหม่ โดยมีใช้แนวการเสาะหาอดีต หรือความเป็นประวัติศาสตร์ที่ดำรงอยู่แล้ว พร้อมกันนั้นก็เบี่ยงจากประเด็นการหาความจริงที่ “จริงๆ” เกี่ยวกับพระนเรศวร แต่ให้ความสำคัญกับว่า เรื่องราวเหล่านี้ก่อประกอบขึ้นมาอย่างไร ประวัติศาสตร์สร้างขึ้นมาอย่างไร ในเงื่อนไขอะไร ช่วงเวลาใด เพื่ออะไร และที่สำคัญมากอย่างยิ่ง คือ ชวนเชิญให้ผู้อ่านตั้งคำถามว่า เมื่อสร้างขึ้นมาแล้วส่งผลต่อเราอย่างไร ผลต่อการรับรู้อดีตและสภาพปัจจุบันที่เป็นอยู่อย่างไร

การศึกษาด้วยคำถามทำนองนี้แหวกไปจากแนวประวัติศาสตร์สกุล “ทำความจริงให้ปรากฏ” โดยสิ้นเชิง งานในลักษณะนี้ นานๆ ครั้งจึงจะมีออกมาปรากฏโฉมให้ชื่นชม งานของอาจารย์นิธิ เอียวศรีวงศ์ *ประวัติศาสตร์รัตนโกสินทร์ในพระราชพงศาวดารอยุธยา* เป็นตัวอย่างหนึ่ง แต่ก็นานมาแล้ว (พ.ศ. 2523) และอ่านกันในวง

เล็กๆ แม้กระทั่งในหมู่นักประวัติศาสตร์ด้วยกันเอง ส่วนหนังสือเรื่อง *นเรศวรนิพนธ์: การเมือง อนุสาวรีย์ และประวัติศาสตร์เรื่องแต่ง* น่าจะสื่อกับผู้อ่านในวงกว้างกว่ามาก ด้วยเหตุผลที่ว่าเป็นอีกเล่มหนึ่งในบรรดาที่มีอยู่ประปราย ประจวบกับเรื่องที่ศึกษาเป็นเรื่องราวที่รับรู้กันแพร่หลาย อีกทั้งใกล้ตัวผู้อ่านมากกว่า และที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากันเลย คือ สภาพแวดล้อมทางความคิดทั้งในวงการการศึกษาที่เปลี่ยนไป ทั้งในระดับประถม มัธยม และอุดมศึกษา กล่าวคือผู้บริหารการศึกษาระดับกระทรวงถึงกับต้องมาดำริวางแผนการศึกษาวิชาประวัติศาสตร์กันใหม่ให้สนองจุดหมายความเข้มแข็งของรัฐและทัศนะของเยาวชน ส่วนในระดับอุดมศึกษา ยุคสมัยของแนวความคิดทฤษฎีที่เรียกกันว่า “Post-truth” (ยุคสมัยที่แย้งขัดต่อสัจจะ) ก็เป็นที่สนใจกันแพร่หลายขึ้น ทั้งในสาขาประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์นิพนธ์ และในแขนงสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์หลายต่อหลายแขนง

ยิ่งกว่านั้น หนังสือเล่มนี้ยังสามารถถือเป็นงานที่น่าชื่นใจอย่างยิ่ง มิเฉพาะเพียงสำหรับเหล่านักประวัติศาสตร์เท่านั้น แต่ยังถึงวงวิชาการทางสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์สายเพื่อนบ้านอีกด้วย อย่างไรก็ตาม การศึกษาเรื่องพระนเรศวรย่อมถือเป็นเพียงกรณีศึกษา ซึ่งก็เป็นไปได้ทั้งที่จะเป็นเรื่องสำหรับนักประวัติศาสตร์ที่จะศึกษากรณีอื่นๆ และสำหรับนักสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์สาขาอื่นๆ สามารถถือเป็นแนวศึกษาที่บันดาลใจในการพินิจวิเคราะห์ประเด็นเรื่องราวต่างๆ ในลักษณะที่อยู่ในช่วงความสนใจใกล้เคียงกัน

หนังสือเล่มนี้คงเป็นตัวอย่างที่พลิกวัตถุประสงค์การศึกษาประวัติศาสตร์ตามที่รับรู้กันอยู่ ด้วยคำถามเช่นว่า ประวัติศาสตร์มีลักษณะพิเศษเฉพาะที่ต่างจากแขนงวิชาสาขาอื่นๆ ในสังคมศาสตร์

มนุษยศาสตร์อย่างไร ประวัติศาสตร์เป็นเพียงการศึกษาอดีตเท่านั้น หรือเป็นการอธิบายสภาพปัจจุบันด้วยความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ รวมถึงการอธิบายอดีตในช่วงหนึ่งด้วยอดีตที่ย้อนไปกว่านั้น หรือ เวทมนตร์ของวิชาคือศัพท์อย่าง ‘ปริบท’ ‘พลวัต’ ‘ปัจจัยข้อกำหนด’ ฯลฯ ที่ตีตรึมฝีปากนักประวัติศาสตร์บางสกุล รวากับว่าศัพท์เหล่านี้ ให้คำตอบต่อ ‘ความสลับซับซ้อน’ อันเป็นศัพท์ที่กลายมาเป็นคาถา สามารถนำมาประดับคำอธิบายได้เสมอ แม้ว่าหนังสือเล่มนี้จะไม่ ได้ถกเถียงโดยตรงกับหัวใจแก่นแท้ของวิชาสาขาประวัติศาสตร์ แต่ สามารถเป็นประเด็นท้าทายการ “พันธง” ว่าวิชาประวัติศาสตร์ ศึกษาอะไร

2 สายน้ำถึงวันมาอุสรว

www.matichonbook.com

การให้ความสำคัญต่อสิ่งที่เรียกกันว่า “หลักฐาน” นั้น เป็น เรื่องสามัญสำนึก กระนั้นก็มีผู้ทรงภูมิอยู่ 2 กลุ่มที่ดูเหมือนจะ เชิดชู “หลักฐาน” เป็นเรื่องเป็นเรื่องตาย กลุ่มหนึ่งคือ พวกที่อยู่ใน สายงานที่เรียกกันว่า กระบวนการ “ยุติธรรม” อีกกลุ่มคือ เหล่าผู้ ศึกษาอดีตเป็นอาชีพ

ในวงการกระบวนการ “ยุติธรรม” ที่กล่าวกันว่า ศาลพิจารณา ไปตาม “หลักฐาน” ผลก็คือ เรามีตัวอย่างแพะรับบาปมากมาย ตั้งแต่คดีลอบปลงพระชนม์ในหลวงอานันท์ ถึง “เซอร์แอน” ใน วงการศึกษาอดีตก็ทำนองเดียวกัน ตัวอย่างยิ่งมือย่งสุดคณานับ ตั้งแต่เมืองไทยไม่เคยเป็นเมืองขึ้นใคร การปฏิรูประบบราชการ สมัยพระพุทธเจ้าหลวงนำความอารยะมาสู่ประเทศ สังคมไทยเป็น สังคมระบบอุปถัมภ์ ความเป็นมาของการสถาปนารัฐธรรมนูญ ถึง

คำอธิบายการทำรัฐประหาร ฯลฯ

สายน้ำสายหนึ่งของงานศึกษาในเล่มนี้คือ ประวัติศาสตร์นิพนธ์ ซึ่งหนังสือเล่มนี้ได้สาริตอย่างละเอียด นับเป็นงานศึกษาที่ค้นคว้าอย่างมหาศาล ครอบคลุมบรรดางานศึกษาเรื่องพระนเรศวร และเรื่องที่เกี่ยวข้อง รวมถึงเอกสารชั้นต้นทั้งหลายทั้งปวง ซึ่งเชื่อได้ว่า คงไม่มีงานใดหลักฐานใดที่สมควรพิจารณา รอดหลุดตาไป อันเป็นงานศึกษาที่เหนือเกณฑ์วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโททั่วๆ ไปอย่างมาก ยิ่งฉบับปรับปรุงสำหรับการพิมพ์ครั้งนี้ ก็ยิ่งขยายครอบคลุมทั้งงานเชิงทฤษฎีและงานวิจัยที่สัมพันธ์กันออกไปอีก นับว่าเป็นการศึกษาการสร้างและการรับรู้เกี่ยวกับพระนเรศวรที่มีการเสนอกันอยู่ในตลาดความคิดความเชื่อ ซึ่งก็ย่อมขึ้นกับการประเมินของผู้อ่านว่า ทั้งกว้างขวางและลึกซึ้งเพียงไร

บางสกุลความคิดในวรรณกรรมศึกษา (รวมถึงในวงการประวัติศาสตร์) บ้างร้องให้ค้นหาแง่มุม สารต่างๆ ที่ผู้ประพันธ์ “ซ่อน” อยู่ หรือบางสกุลก็เรียกร้องให้ผู้อ่านตีความตีความ แต่ที่นิยมกันมากกว่าคือ สกุลหลัง กล่าวคือ เราอ่านเพื่อสร้างเพื่อเสริมความหมายจากบทประพันธ์นั้นๆ หนังสือเล่มนี้จึงนอกจากจะตั้งคำถามต่อการสร้างเรื่องราวและความหมายจากข้อมูลหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สร้างขึ้นให้เป็นงานประวัติศาสตร์ หรือควบคู่ไปกับการวิเคราะห์การสร้างงานเหล่านั้นแล้ว หนังสือยังนำพาเราผู้อ่านเข้าไปร่วมวงทั้งตั้งคำถามและสร้างความหมายต่อจากการตั้งคำถามและสร้างความหมายของผู้ศึกษา หรือสามารถกล่าวเป็นเชิงอุปมาอุปไมยได้ว่า เราจับไม้ผลัดที่ส่งมาจากปียวัฒน์ ผู้เขียน ซึ่งทำยุทธหัตถีกับการสร้างการรับรู้ประวัติศาสตร์เกี่ยวกับพระนเรศวรมาสร้างความหมายของเราเองต่อไปและต่อไปจากการอ่านแต่ละครั้งกับในแต่ละช่วงของ

เวลา ประเด็นที่ผู้อ่านเห็นอาจจะต่างไปจากประเด็นที่ผู้เขียนเสนอ ซึ่งก็เท่ากับว่า ผู้อ่านได้ คิดต่อ คิดต่าง จากตัวบท ดังนั้นต่างผู้อ่าน ก็ต่างจะได้คิดต่างประเด็นกันไป อันเป็นเสน่ห์หนึ่งของหนังสือเล่มนี้ ซึ่งก็ยิ่งทำให้งานศึกษานี้มีมุมที่เปล่งแสงเพิ่มขึ้น

สายประวัติศาสตร์นิพนธ์นี้เป็นเรื่องทางวิชาการ สำหรับผู้อ่าน ก็สามารถตั้งคำถามต่อไปได้อีกมาก เช่น คำถามถึงความเป็นกษัตริย์ ต่อพระนเรศวร ในสมัยที่พระองค์มีพระชนมชีพอยู่ พระองค์ดำรงสถานะเป็นกษัตริย์เมื่อใด ความเป็นกษัตริย์ของพระองค์เกิดขึ้นภาย หลังที่มีการสถาปนา กษัตริย์กันภายหลังใช่หรือไม่ ทำไม “กษัตริย์” จึงใช้กับผู้ปกครองในอยุธยา แต่ไม่ใช้กับผู้ปกครองที่เชียงใหม่ แพร่ ฯลฯ

การตั้งข้อถกต่อความศักดิ์สิทธิ์ของ “หลักฐาน” จึงดูจะเบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐาน แต่ต่อให้ว่า “หลักฐาน” นั้นเป็นของแท้แม้ว่า จะยังไม่ตั้งคำถามต่อระดับความน่าเชื่อถือ ตั้งแต่ใครเป็นผู้บันทึก ความขัดแย้งของผู้บันทึกต่างคน จนไปถึงว่า หลักฐานนั้นถึงจริง กิ่งเท็จหรือไม่ เราก็ยังย่อมสามารถตั้งข้อสงสัยต่อกันนานาหลักฐานที่ นำมาปะติดปะต่อกันได้ กล่าวคือ ในเรื่องสืบสวนสอบสวนนั้น เรา สามารถให้ค่าหรือต่อยค่าหลักฐานขึ้นต่างๆ ได้ คำถามที่ตามมา ก็ สามารถตั้งได้ว่า หลักฐานหรือคือคำตอบ

ขอบเขตทางพื้นที่การปกครองของพระองค์กว้างไกลที่ตาราง กิโลเมตร จากไหน ถึงไหน สถานะพระองค์ต่างจากผู้ปกครองเมือง อื่นๆ อย่างไร เช่น หริภุญชัย ตาก ละโว้ วิเศษชัยชาญ ชุขันธ์ตานี นครศรีธรรมราช ถลาง ไทรบุรี ฯลฯ เมืองเหล่านี้มีเจ้าเมืองของ ตนเอง และบริหารปกครองเป็นอิสระหรือกึ่งอิสระต่อกัน ซึ่งรวมๆ แล้วมีประมาณ 40 แห่งในบริเวณพื้นที่ที่เรียกว่า สยาม ตามที่

อังกฤษเรียก ซึ่งผู้ปกครองกรุงเทพฯ รับทอตามอีกต่อหนึ่ง

ทำไม เจ้าเมืองเชียงใหม่ถึงไม่ถือกันว่าเป็นกษัตริย์ สมมุติว่า ผู้ปกครองเชียงใหม่สามารถมีอำนาจเหนือบริเวณที่เป็นประเทศในสมัยปัจจุบัน และเป็นเมืองหลวงขึ้นมา พญามังราย พญาเกือนา พระเจ้าติโลกราช ฯลฯ ก็จะอยู่ในฐานะ “กษัตริย์” หรือไม่ ส่วนถ้ากรุงเทพฯ กลับมีสถานะเหมือนเชียงใหม่ปัจจุบัน พระนเรศวรจะถือว่าเป็นกษัตริย์หรือไม่ ความเป็นกษัตริย์ของพระนเรศวรนั้นต้องขึ้นกับเรื่องเล่าที่กว้างใหญ่ออกไปคือ การสร้างเรื่องเล่าว่าเมืองอยุธยาเป็น “เมืองหลวง” (ทั้งๆ ที่ก็เป็นเพียงเมืองเมืองหนึ่ง มีสถานะเช่นเดียวกับเมืองสุโขทัย เมืองพิษณุโลก เมืองนครศรีธรรมราช เมืองไทรบุรี ฯลฯ) อีกทั้งการสร้างนี้เชื่อว่าจะมีมาแต่ไหนแต่ไร แต่เกิดขึ้นในช่วงกลางของสมัยรัตนโกสินทร์ พระนเรศวรเป็นกษัตริย์ตามการสร้างของปากกาที่จารึกบนกระดาษฟูลสแก๊ป (และต่อมาก็คือ A4 และกระดาษจาก printer เชื่อมกับคอมพิวเตอร์) ไม่ใช่จากเหล็กจารที่จารึกบนใบลานหรือข้อเขียนบนสมุดข่อยตามที่อาจจะเข้าใจกันไป

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรสเขียนเรื่องวิกรมการยุทธหัตถีในลิลิตตะเลงพ่าย (พ.ศ. 2374-2378) ซึ่งก็เท่ากับว่า หลังพระนเรศวรสวรรคต (พ.ศ. 2148) ไปแล้วกว่า 200 ปี เรื่องราวนี้เป็นงานประพันธ์เรื่องแต่ง เป็นมหากาพย์ จัดเป็นวรรณคดีประเภทเฉลิมพระเกียรติพระมหากษัตริย์ แต่ไม่ว่าจะเป็นอะไร ชาวไทยจำนวนมากก็ถือว่าเป็นเรื่องจริง

ตามเนื้อเรื่องในลิลิตตะเลงพ่าย “พระมหาอุปราชาทรงคุมทัพมากับพระเจ้าเชียงใหม่รัฟลรบ 5 แสน” จำนวนทหารขนาดนั้นนั้นใกล้เคียงกับกองทัพนโปเลียนที่บุกไปรัสเซีย ซึ่งเรียกกันว่า “Grande Armée” เลยหรือ คำถามเบื้องต้นคือ จำต้องมีเสบียงขนาดไหน

ถึงจะเลี้ยงคนจำนวนขนาดนี้ได้ มีถนนให้เดิน หรือบุกป่าฝ่าดงไป มีการจัดสายการบังคับบัญชา ออกคำสั่งให้ทหารทำตามกันอย่างไร มีทหารหนีทัพบ้างหรือไม่ ฯลฯ

การศึกษาประวัติศาสตร์ในแนวของหนังสือเล่มนี้แสดงให้เห็นว่า ประวัติศาสตร์ก็ศึกษาเรื่องปัจจุบันปัญหา และไม่ว่าปียวัฒน์จะทำทลายความศักดิ์สิทธิ์ของหลักฐานหรือไม่ ที่แน่กว่านั้นคือ วิชาประวัติศาสตร์อาจจะไม่ขึ้นกับการถือหลักฐานเป็นสรณะสูงสุด แต่ขึ้นอยู่กับประติษฐ์จากปากกาของนักประวัติศาสตร์

สายน้ำอีกสายหนึ่งที่เสริมสายประวัติศาสตร์นิพนธ์คือ แนวคิดเรื่อง *มายาคติ* ที่แนะนำให้คิดว่า เรื่องราวของพระนเรศวรมีได้อยู่อย่างโดดๆ ลอยอยู่ด้วยตัวมันเอง แต่เสริมคล่องจองไปกับการโฆษณาการสร้างความหมายอื่นๆ เช่น คำประกาศก่อนเพลงชาติ ซึ่งทำหน้าที่ประหนึ่งเป็น “ค่าน้ำ” (ราวกับว่าเนื้อหาในเพลงไม่เพียงพอ) คำที่ปราศอนกันถึงความเป็นอิสรภาพของประเทศ ความกล้าหาญ ซาญชัยของชาวไทย ความรักชาติยิ่งชีวิต ฯลฯ

ถึงแม้ว่าปียวัฒน์จะไม่ได้ใช้คำว่า “มายาคติ” อันเป็นทั้งเรื่องราวและแนวคิด กระนั้นผู้อ่านก็จะเห็นได้ว่า เรื่องราวที่สร้างสรรค์ขึ้นขึ้นเกี่ยวกับพระนเรศวรนั้น เข้าข่ายที่อาจเรียกได้ว่าเป็น ‘ตำนานมายาคติ’² เราจะอ่านอย่างเอาจริงเอาจังก็ได้ อ่านอย่างชวนขันก็ได้ คำถามก็มีทั้งเป็นวิชาการ ชวนหัว รวมถึงผสมกันระหว่างวิชาการกับชวนหัว

ที่อุทยานราชภักดี หัวหิน ม้าทรงหรือช้างทรงของพระนเรศวรหายไปไหนทวน แหล่น อารูธที่ถือ ไม่ใช่สำหรับทหารเดินเท้าหรือการต่อสู้แบบประชิดตัว พระองค์ต้องทรงม้า ทรงช้าง จึงจะเหมาะ ถ้าจะกล่าวถึงเรื่องที่มีบางคนพูดกันว่า เหตุที่พระนเรศวรได้

ฉายาว่า “พระองค์ดำ” นั้น เนื่องจากพระองค์โปรดเสวยดาร์กช็อกโกแลตย้อมชวนหัวอย่างมิต้องสงสัย ซึ่งก็สมควรอยู่ แต่คำถามก็ตามมาว่า ไฉนการกล่าวเรื่องนี้อาจจะเลื่อนลอยเสียยิ่งกว่า เช่น พระนเรศวรหลงเข้าไปในวงล้อมของกองทัพพม่า แล้วทำพระมหาอุปราชาฆ่ากันข้างกันนั้นจะชวนเฉลียวใจกันหรือไม่ว่า พระมหาอุปราชามีเหตุจูงใจอะไรที่จะต้องมาเสี่ยงชนข้างด้วย ในเมื่อพระนเรศวรก็ตกอยู่ในวงล้อมอยู่แล้ว ทั้งนี้ยังไม่ต้องถามต่อไปว่า พระนเรศวรทำชนข้างด้วยภาษาอะไร พระนเรศวรสามารถสื่อด้วยภาษาพม่าอย่างเก่งกาจถึงขนาดปราศรัยในเรื่องเป็นเรื่องตายเช่นนี้เชี่ยวชาญหรือ

แต่การตั้งคำถามทำนองนี้นั้นยากที่จะตั้งข้อสงสัยว่า พระนเรศวรเป็นนักรบผู้เก่งกาจจริงหรือไม่

การหลังน้ำตกโขลกนั้น ฝ่ายพม่าได้รับรู้ (ไม่ถึงกับต้องเห็นชอบ) ด้วยหรือเปล่า หรือเป็นการประกาศเอกราชเพียงฝ่ายเดียว (unilateral declaration of independence) ตามศัพท์ที่ใช้กันในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การสื่อสารตั้งแต่หนังสือแบบเรียน ภาพยนตร์ ทัศนศึกษา อนุสาวรีย์ ภาพยนตร์ เรื่องเล่าขานกันปากต่อปาก ฯลฯ นั้นสัมพันธ์กันจาก ‘ตัวบท’ (text) หนึ่งสู่อีกตัวบทหนึ่ง ซึ่งรู้จักกันในศัพท์ว่า ‘สัมพันธ์บท’ (intertextuality) อันเป็นบริบทเกี่ยวกับและสัมพันธ์กับพระนเรศวรซึ่งประดิษฐ์ขึ้นอย่างมากมายไปในทิศทางเดียวกัน ได้นำมาเชื่อมโยงกันให้เป็นเรื่องรับรู้และความสำนึกของสาธารณชน

ผู้เขียนค่านำเสนอรู้สึกขอบคุณ อาจารย์นพพร ประชากุล ที่ “นำเข้า” แนวคิดเรื่อง ‘มายาคติ’ (myth) ของโรลิ่งด์ บาร์ตส์ มาให้เราได้ขบคิดและสานต่อ กล่าวคือบาร์ตส์เสนอว่า

“หน่วยสื่อความหมายแต่ละหน่วยมิได้มีตัวตน
อยู่ได้โดยลำพังโดดๆ แต่อาศัยความสัมพันธ์โยงใย
ระหว่างกันซึ่งประกอบเป็นโครงสร้างขององค์กรรวม จึง
ทำให้แต่ละหน่วยมีค่าสื่อความหมายขึ้นมาได้ ดังนั้น
กระบวนการสื่อความหมายจึงอิงอยู่กับเครือข่ายความ
สัมพันธ์กันเองของหน่วยทั้งหมด ... ดังนั้นมายาคติจึง
ทำงานด้วยการเข้าไปครอบงำความหมายเบื้องต้นของ
สรรพสิ่ง วัฒนธรรม ธรรมชาติและการเสกสรรปั้น
แต่ง ดังนั้นมายาคติจึงหมายถึง การสื่อความหมาย
ด้วยคติความเชื่อทางวัฒนธรรมซึ่งถูกกลบเกลื่อนให้
เป็นที่รับรู้เสมือนว่าเป็นธรรมชาติ ... ซึ่งแนวคิดเหล่านี้อย่าง
โจ่งแจ้งแจ่มจล้นเกินเหมือนอย่างโคกนาฏกรรม
กรีกโบราณ ... มายาคติจึงเป็นกระบวนการสื่อความ
หมายที่อาศัยการเข้าไปยึดครอง (appropriation) ...
จึงหมายถึง การสื่อความหมายด้วยคติความเชื่อทาง
วัฒนธรรมซึ่งถูกกลบเกลื่อนให้เป็นที่รับรู้เสมือนว่า
เป็นธรรมชาติ”³

ข้อคิดของบาร์ตส์ที่นำมาเสนอโดยอาจารย์นพพร ซึ่งได้ขอ
คัดลอกมาขนาดยาวเช่นนี้ ถ้านำมาเทียบเคียงกับการสร้าง ‘ตำนาน
มายาคติ’ พระนเรศวร ก็คงอาจจะถึงเข้าข่ายว่าเป็นการกระโจนไป
สู่ข้อสรุป ด้วยว่า ยังมีได้มีการอภิปราย ให้เหตุให้ผลอย่างเพียงพอ
การจะกล่าวว่า จะช่วยหรือไม่ช่วยฉายแสงต่อการพิจารณาการสร้าง
พระนเรศวรหรือไม่ นั่น เป็นคำถามมากกว่าจะเป็นข้อสรุป

อย่างไรก็ตาม การวิเคราะห์ทางทฤษฎีอาจมิใช่เป็นเรื่องใน
ความสนใจโดยตรงของผู้อ่านมากเท่ากับผู้จะศึกษาต่อไป ไม่ว่าจะ
เป็นเรื่องพระนเรศวรหรือกษัตริย์พระองค์อื่นๆ ทั้งในสมัยโบราณ
และร่วมสมัย

ไชยันต์ รัชชกุล

แม่กา พระยา ช่วงปลายฤดูหนาว 2566

www.matichonbook.com

เชิงอรรถ

¹ อาจารย์กนิษฐ ศิริจันทร์ ให้ข้อคิดว่า ในวงการปรัชญานั้น แยกกันระหว่าง “ความเป็นจริง” (reality) กับ “ความจริง” หรือ “สัจจะความจริง” ซึ่งหมายถึง ‘truth’ ในข้อเขียนนี้ใช้ในความหมายแรก

² เป็นศัพท์ที่เสนอโดยอาจารย์ปรีดา เฉลิมเผ่า กอนันต์กุล ด้วยเหตุผลว่า ‘myth’ ตามความหมายของ โรล็องด์ บาร์ตส์ นั้นต่างจากที่ใช้กันในวงการมานุษยวิทยา

³ นพพร ประชากุล, “โรล็องด์ บาร์ตส์กับสาส์นศาสตร์วรรณกรรม,” ใน *มายาคติ สรรนิพนธ์จาก Mythologies ของ Roland Barthes* (กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2544).

www.matichonbook.com

เรื่อง(อยาก)เล่า

จนถึงตอนนี้ ผู้เขียนก็ยังไม่แน่ใจว่า อะไรคือ “ความจริงแท้” ในประวัติศาสตร์ ที่เป็นเช่นนี้ อาจเพราะผู้เขียนยังไม่ทรงภูมิพอลจะบรรลุเข้าถึงความจริงแท่นั้นหรือเปล่าก็มีทราบได้ รู้แต่เพียงว่าหัวข้อที่สนใจนั้น คือเรื่องเล่าของสมเด็จพระนเรศวรในสังคมไทย มีหลักฐานมากเกินกว่าจะอัดไว้ในหนังสือเล่มนี้ได้ทั้งหมด ทั้งที่เดิมทีนั้นอุดมคติของผู้เขียนฝันเฟื่องไปไกลถึงขั้นจะนับอนุสาวรีย์ของสมเด็จพระนเรศวรที่มีอยู่ทั้งหมดให้ได้ แน่นอนว่าหากอุดมคตินี้สำเร็จ ประโยคก่อนหน้าคงไม่ปรากฏ

พอคิดไปว่า หากต้องการบรรลุความจริงแท้ในประวัติศาสตร์ สมเด็จพระนเรศวร ก็คงต้องเข้าสู่สมรภูมิข้อถกเถียงที่ผู้เขียนไม่มีกำลังพอจะเสนออะไรใหม่ๆ ได้ และจำเป็นแค่ไหนกันที่ต้องเข้าถึงความจริงแท้ ทั้งที่ผู้เขียนเพียงอยากทำความเข้าใจว่า “เรื่องเล่า” ที่เราเห็นกันอยู่ทุกวันนี้ เช่น ชนช้างก็ตี หลังน้ำประกาศอิสรภาพก็ตี ปีนค่ายก็ตี ฯลฯ เกิดขึ้นมาได้อย่างไร ทำไมรัฐและผู้คนถึงให้ความสำคัญกันนัก

เมื่อคิดได้ดังนั้น ทำให้ในวันหนึ่งที่ผู้เขียนต้องหาทางดิ้นรนเอาตัวรอดจากการเรียนปริญญาตรีไปให้ได้ด้วยการเสนอหัวข้อวิจัย จึงบอกกับอาจารย์ที่ปรึกษาว่า จะศึกษาประวัติศาสตร์นิพนธ์สมเด็จพระนเรศวร นั้นนำมาสู่ข้อสรุปที่ว่า พระบิดาแห่งประวัติศาสตร์ไทย ทรงเป็นผู้สร้าง “เรื่องเล่าหลัก” ของสมเด็จพระนเรศวรขึ้นมาผ่าน

พระนิพนธ์เรื่องต่างๆ จนประกอบกันเข้าเป็นเรื่องเล่าที่สมบูรณ์ที่สุดในพระประวัติสมเด็จพระนเรศวรมหาราช

ด้วยอานิสงส์แห่งการยอมสละซึ่งเวลาพักผ่อน ทำให้เมื่อผู้เขียนมีโอกาสเรียนต่อปริญญาโทในรั้วมหาวิทยาลัยเดิมและสาขาเดิม ก็นำข้อสรุปตรงนั้นมาต่อยอดสู่ปริญญาณิพนธ์ที่ปรับปรุงมาเป็นหนังสือเล่มนี้ นั่นคือ ปริญญาณิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต เรื่อง “การประกอบสร้างเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับสมเด็จพระนเรศวรมหาราช พ.ศ. 2493-2558” สาขาวิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปีการศึกษา 2562

เนื้อหาในเล่มนี้ไม่ใช่การบอกว่า จำนวนอนุสาวรีย์สมเด็จพระนเรศวรนั้นมีเท่าไร หรือการฟันธงไปว่า เรื่องไหนจริง/ไม่จริงในประวัติศาสตร์ แต่สิ่งที่จะได้พบคือ เรื่องเล่าของสมเด็จพระนเรศวรผ่านการสั่งสม ผลิดซ้ำ และเผยแพร่สูงกว้างมายาวนาน ตั้งแต่ยังอยู่ในหน้ากระดาษกระทั่งมาสู่อุสาวรีย์ และต่อยอดไปในสื่อรูปแบบต่างๆ อีกทั้งเป็นเรื่องเล่าที่แยกไม่ขาดจากกองทัพ และสัมพันธ์กับสถาบันกษัตริย์จนมิอาจละเลยการศึกษาถึงได้

ถ้าพึ่งผู้เขียนไม่สามารถทำหนังสือเล่มนี้ให้ลุล่วงได้ หากปราศจากคนที่คอยช่วยเหลือและสนับสนุน

ก่อนอื่นขอขอบคุณสำนักพิมพ์มติชนที่ให้ความไว้วางใจตีพิมพ์หนังสือเล่มนี้ และขอขอบคุณทีมงานที่เป็นกำลังหลักสำคัญ ทั้งพี่แบงค์ บรรณาธิการ (ผู้เขียนตระหนักเสมอว่า วันที่พี่แบงค์ขอตันฉบับไปเสนอดีพิมพ์นั้นเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญในชีวิตที่เกินกว่าจะคิดฝัน) พี่ต้อม ผู้สร้างสรรค์เลย์เอาต์ พี่ปูน ฝ่ายพิสูจน์อักษร และทีมฟิวเจอร์ พี่แบม พี่นัท กิต ที่ต้องลงแรงทำคอนเทนต์เล่มนี้ต่อไป รวมถึงขอบคุณชาวสำนักพิมพ์มติชนทุกๆ คนสำหรับการให้ความช่วยเหลือ

ดูแลกันเป็นอย่างดีเสมอมา

ขอขอบคุณ “อาจารย์ชาติ” ผศ. ดร. ชาติชาย มุกสง อาจารย์ที่ปรึกษาตั้งแต่ทำวิจัยปริญญาตรี ปริญญาโท จนถึงช่วยอ่านและให้คำแนะนำสำหรับการปรับปรุงเป็นหนังสือเล่มนี้ อาจารย์ได้มอบโอกาสหลายอย่างแก่ผู้เขียนเสมอมา ทั้งยังช่วยทุบทะเลาะที่ครอบงำความคิดประวัติศาสตร์ของผู้เขียน

ขอขอบคุณ รศ. ดร. ไชยันต์ รัชชกุล ประธานคณะกรรมการสอบปริญญาโท สำหรับคำแนะนำที่คมคาย งานหลายชิ้นของอาจารย์ได้ชวนให้พบเจอความเป็นไปได้ใหม่ๆ ของประวัติศาสตร์เสมอ และขอขอบคุณ ผศ. ดร. โดม ไกรปกรณ์ กรรมการสอบปริญญาโท สำหรับคำแนะนำต่างๆ การถามไถ่ความคืบหน้าตอนทำต้นฉบับ และอารมณ์ขันที่มอบมาให้อยู่เสมอ

ขอขอบคุณมิตรสหายหลายคนที่เกี่ยวข้องทั้งงานวิชาการและหลักฐาน ทั้งพี่ออง ภาณุพงศ์ มุก ภคพิชา และฉัตร นพพร ขอขอบคุณอาท วิทวัส ที่นอกจากจะหยิบยืมหลักฐานชิ้นสำคัญมาให้แล้ว ยังช่วยผู้เขียนรอดตัวจากระบบ iThesis มาได้ ขอขอบคุณคณาจารย์ภาควิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ขอขอบคุณมิตรสหายโครงการ 4+1 สาขาวิชาประวัติศาสตร์ทุกคน และขอขอบคุณมิตรสหายอีกหลายคนที่เกิดขึ้นกว่าจะเอ่ยชื่อได้ทั้งหมด ทั้งที่เคยให้คำปรึกษา ชวนคิด ชวนคุย และแลกเปลี่ยนประเด็นต่างๆ กันตลอดมาในรั้วมหาวิทยาลัย

ขอขอบคุณเจ้าอ้อ กำลังใจข้างกายตั้งแต่เรียนปริญญาตรีมาจนถึงตอนนี้ และที่สำคัญที่สุด ขอขอบคุณพ่อและแม่ที่เลี้ยงดูผู้เขียนให้เติบโตมาเป็นอย่างดี หยาดเหงื่อแรงกายของพ่อและแม่ได้หลอมรวมให้ผู้เขียนมีความคิดความอ่านเช่นทุกวันนี้ และที่ลืมไม่ได้คือ

ขอขอบคุณน้องที่สร้างรอยยิ้มให้เสมอ

ความพยายามเล็กๆ ของผู้เขียนในการเขียนหนังสือเล่มนี้
เกิดขึ้นในห้วงยามที่สถานการณ์ทางการเมืองและเสรีภาพในการ
แสดงออกยังไม่เป็นปกติ แม้ความรับรู้ประวัติศาสตร์จะถูกดันเพดาน
ไปบ้างแล้ว ถึงกระนั้น ประวัติศาสตร์กระแสหลักของรัฐก็ยังประหนึ่ง
เป็นคัมภีร์ศักดิ์สิทธิ์ ก็ได้แต่หวังว่า หนังสือเล่มนี้จะเปิดช่องเล็กๆ ให้
เห็นความเป็นไปได้อื่นๆ ในการศึกษาประวัติศาสตร์บ้าง และหากมี
เนื้อหาผิดพลาดในเล่ม ความรับผิดชอบเป็นของผู้เขียนเพียงคนเดียว

ปิยวัฒน์ สีแดงสุก

“ประเทศไทย” 2566

www.matichonbook.com

www.matichonbook.com